DEDITIO BREMI
QVAM REGIAM ARCEM
CATHOLICA ARMA RECEPERVNT
IMPERATORE EXERCITVS
EXCELLENTISSIMO DIDACO
PHILIPPAEO GVZMANO
MARCHIONE DE LEGANES
ANNO CIↃ IↃC XXXVIII.

DEDITIO BREMI

QVAM REGIAM ARCEM

CATHOLICA ARMA RECEPERVNT

IMPERATORE EXERCITVS

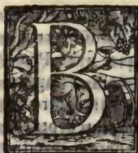
EXCELLENTISSIMO DIDACO

PHILIPPAEO GVZMANO

MARCHIONE DE LEGANES

ANNO CIↃ IↃC XXXVIII.

REMVM pagum ad Padi ripam, totum Arcem fecere Galli, Sabaudo, & Crycquio Ducibus, anno cIↃ IↃC XXXV. Idq; opus Nouembri mense aggressi firmauere deinceps ita locum, vt inter praecipua Italica munimenta hodie numerari possit. Id verò licentiae permissum eis, tempore, quo arma Catholica, tum alibi per Insubriam, tum apud Volturenos praecipuè distinebantur. Sed & data opera inermis tunc fere Prouincia habebatur: eratque relictus Mediolani Gubernator, qui vitae instituto, & Apostolica dignitate quietem mansuetudinemque praeferret; volente scilicet Rege testari arte hac studium suum, & consilia pacis, qua frui Christianum Orbem Europamque vniuersam flagrantissime cupit. Neque metus aut cura in eo, si periculi quicquam interim hisce terris alicunde immineret. Nam, & fidelitas virtusque Prouincialium horum nota erat; & parata subsidia in vicino, quae rebus extremis opportunè admouerentur.

At huius vere Catholicæ, & semper inclytae Maiestatis aeterni hostes, quibus gloria & voluptas illa est, si honesta & salutaria cuncta dehonestare ac venenare possint, clementiam & consilia ista Regis fecere suam occasionem; foedereque inito conspirauere ad bellum, quo nihil vnquam iniustius fuit, ex quo, mortales inter se dimicare coeperunt. Situm elegere hunc Pado imminentem, vbi sempiterna trophaea excitari atque attolli posse arbitrarentur: arcemque posuere

validissimam illam mirificè aptam ad ea, quae desti-nabant; patefacto ita & munito altero fluminis transitu, quà Montisferrati Subalpinorumque fines Prouinciae finibus miscentur. Sic, & Laumellinae iugum imposuerant, quae maxime frumentaria pars horreum Vrbis semper habita est. Stationem atque receptaculum, & parata haec subsidia destinauere exercitui perfultaturo Prouinciam, quacunque occasio impetusue tulisset.

Haud ignota haec Maiestatis Catholicae Ministris iam inde à principio fuere; situsque & natura loci, & structurae atque aedificij illius opportunitates multae considerabantur. Si deiecti inde forent hostes, non solum turbari & eripi illis cuncta, quae prouidissent; sed prouideri insuper aduersus ipsos & praeparari multa, quò deinde facilius vndique profligarentur, ac pellerentur retro domum. Fraenari scilicet, inexplicabilibusque vinculis illigari ita Casalensem Arcem, cui obiecta haec stat erat. Obnoxiam fore bonam Montisferrati partem: & haud aliter excurri posse à Bremo illuc, quàm sicuti, inde in Prouinciam autumauere Galli se se irrupturos. Prouinciae ipsi praesidium adiungi ingens: arcesque & loca nonnulla sub huius Bremensis Arcis tutela inexpugnabilia reddi posse aduersus artifices machinatoresue eius: & alia demum expensa militariter à nostris emolumenta loci, vnde intelligi potuit calamitatum quoque suarum fabros fieri mortales, interea dum praesidia, & fortunam struere se putant.

Excellentissimus Marchio de Leganes Pro-

VINCIAE GVBERNATOR imperitandi & belligerandi vetus, excelsa sua mente viderat sciebatq. haec. Sciebat simul, nulla fore sibi impedimenta ab hoste, quominus rem in tempore aggrederetur. Attamen, tutius esse censuit, foederatorum prius infringere vires, & copias attenuare quibus instructi fidentesq. principio processerunt: idque nobili ad Tornauentum pugna est assecutus. Pretium insuper duxit, facta in hostile solum irruptione, populari, vastare, excindere, capere quaecunque posset, ita vt, vires, quibus inuadere nostra possent, occupare domi cogerentur, recuperando scilicet ac vindicando ea, quae amisissent. Ita, prolatis Imperij Catholici finibus per Montemferratum, per Langas, atque Subalpinos, absque vlla interim diminutione Exercitus, & absque necessitate expectandi hoc anno noua subsidia quae sera admodum ad id quod parabatur, venirent; satis ad rem peragendam instructus, dum etiam opportunum sibi tempus haberet, denique statuit ducere ad Bremum, vt ea, quae sunt demonstrata assequeretur. Summa consiliorum erat, detractis & eiectis inde Gallis, restituere Prouinciam hanc Metropolimque fidelissimam in antiquam quietem, partemq. tantam illam, liberare tyrannide, quam exercebant iam ibi hostes, latiusq. porrò minitabantur. Ac spretis & repudiatis, quae ad spem Arcis intercipiendae proponebantur, maluit libero Marte & vi aperta experiri; diemque expeditioni suscipiendae elegit ad III. Idus Martij, non sanè fretus, vel tenuitate praesidij, vel annonae egestate, vel militarium instrumentorum inopia, vel intromittendi subsidij diffi-

cultate quae apud Gallos esset. Namque, & inerant Arci abundè cuncta sicuti demonstrabitur: & nota iactatio Gentis est circa rem militarem opesque bellicas. Quòd si tamen omnia secus fuissent, & opportunitas inde aliqua daretur: magnorum Ducum hoc Imperatorumque artis fuerat, uti occasione, neque tempus dare hosti, quo recolligere vires fortunamque reparare posset.

Caeterùm, id maximè tempus agendae rei placuerat prouisu periculi, si dilata dies foret. Namque, Aprili & Maio mensibus, magna per Insubriam aquarum proluuies esse consueuit. Cadunt saepe imbres: inundantur campi: flumenque Padus super vndarum suarum violentiam, pluuiarum etiam auctu intumescit. Ob ea, necesse fuit, antecapi tempus, quo facilè solum operibus vineisque agendis, ad necessaria quoque transuehenda firmum, nec, ob imbres, sicuti assolet, coeno voraginibusque dissolutum foret. Simul commoditas etiam illa respiciebatur, humili iam, & nihil insolescente Pado, collocandi praesidia inter flumen & arcem ad prohibenda subsidia, quae obsessis venirent. Nam, alioqui, vix impediri possent, quominus, & traijcerent ipsi Padum, & traiecta ingrederentur arcem.

His ita prouisis, Martio, sicuti dictum est, mense, suscepta res est. Sed, & nonnullis antea mensibus, curae dispositque militarium rerum, valdè solicitus, vt in tanti discriminis negotio Gubernator, totam sibi depinxerat obsidionis & agendae rei formam, cunctaque prouidenda & apparanda circumspexerat, & alia

ex facili, difficulter alia compararat. Pabula equorum in primis alieno illo tempore anni, quò rariora & fere consumpta reperiebantur, eò magis opera fuit danda ne deessent. Iumenta, carri, commeatus, nauesque commeatibus imponendis, tormenta, machinaeq. tormentorum, & tormentarij pulueris copia, fascesque virgarum, & alia id genus, facilia quidem & prompta per se, sed arduum negotium fuere hoc ipso, quòd magni secreti more tractanda, imponenda, & in sedes opportunas transuehenda erant, ne, si solito palam molimine agerentur, proderent arcanum. Et ea nimirum fuit causa, cur nonnulla rerum istarum, non nisi in ipso expeditionis articulo in loca destinata traduci potuerint: praecipueque operarum numerus ille ingens, qui cum ferramentis suis adfuturus tamquam ad signa stabat, & quonam ducendi essent, non modò agrestes ipsi, sed ciuilia quoque ingenia, quibus curae est rimari talia & exquirere, ignorabant. Parata fuere cuncta ad diem, commeatusque praesertim adeo copiosè & affluenter, vt militaris auiditas, quae suo more famem sitimque sibi in re subita proposuerat, facilitate illa annonae gauderet obstupesceretque simul.

Martinus Aragonius rei tormentariae dux praefectusque Generalis erat Excellentissimo Demarcho particeps consilij totius, & communicata cum eo momenta omnia tam occulti negotij Gubernator habebat. Huic mandat: eat repente ad stationes, & propugnacula munitionesque inuadendas, quae Padum inter & arcem hosti tenebantur: quo mandato accepto ille confestim

peditum

peditum copias & instrumenta omnia belli, ad Mortariam, Alexandriamque, & Laumellum, & Valentiam dispofita habuit, vt quanta opus erat celeritate stationibus illis propugnaculisque circumfunderetur. Nec mora. Ad III. Idus Martij qui dies Iouis erat proficiscitur ab Vrbe Mediolano Aragonius. Eo die Ticinum peruenit, egitq. ibi noctem insequutam: postero die, hora fere secunda ad Mortariam ire perrexit, peruenitque eò paulò ante meridiem: ac protinus inde, quicquid ibi paratum dispositumque erat, Bremum versus mittere instituit: peditum nempe cohortes, bombardasque aliquot, & in necessarios obsidionis ac belli vsus praecipua quaedam.

Primum agmen sub Antonio Sotelo tribuno militum incessit, cui mandatum erat, vt cum legione sua, itemque cum legione Mortariae Marchionis, quae vnà cum Ioanne Romerio ad nutum ei praesto esse debebat, sub vesperam, siue maturius etiam si ei videretur Oppido egressus, dispositis per itinera praesidijs, caueret atque efficeret, ne qui ad hostem praecurrere nuntij possent. Periti itinerum duces assignabantur duo, quò tutius absque errore vllo duceretur agmen. Iussi incedere sine strepitu, ac nusquam deflectere de via, ne circumcolentes agricolae sentirent, remue, sicuti erat, loca vicina suspicarentur. In postremo agmine collocaretur turma vna equitum, dato signo, ne ad primos ipsa procurreret, antequam peditum certamen ortum esse cognouisset. Tunc enim vero properarent ad Villatam: Sessiae fluminis vada custodirent: situmque, cui Bonobo nomen medio fere inter flumen

Bre-

Bremumque spatio strenuè occuparent. Ante omnia, quàmmaxime tecti cautique incederent aduersus tormentorum globos, glandesq. fistularum, quae, non solùm ab arce ingruere procella posset, sed etiam ab vlteriore fluminis ripa expectari deberet, si albescente die, re noua exciti ab Casale Galli, ad disturbandos ipsos, pellendosque conarentur. Excubarent intenti aduersus omnia, quae venire inde obsessis possent, darentque operam, vti coniunctas in id haberent quodammodo dexteras cum Tribuno Bolognino, cui datum negotium erat, vt legionis suae parte, cohortibusque nonnullis, ex legione, quae Philippi Spinulae fuerat, nunc Tobiae Palauicino regebatur, itemque idoneo peditum & equitum numero ex legione Principis Bursi, quam Legatus eius Ferdinandus Nauma ductabat, ac demum Rhaetica cohorte ex ijs quae sub Georgio Genasio erant, his omnibus copijs Cornu occuparet. Id loco nomen, quem hostes propugnaculo praesidioque valido insederant, Partesque & cura Soteli in eo, vt spatium quod inter duas stationes Bonobum, & Cornu atque inter ipsos Sotelum, Bologninumque erat, ita intercluderetur, vt ne qua spes facultasue relinqueretur hosti ab ea parte in Arcem intromittendi quicquam. Quòd si Bolognino resisterent milites propugnaculi stationisue eius, quae nuncupata Cornu obuersa in ipsum Sotelum stationemue eius terga haberet, ne cunctaretur ferre suppetias dato ab altera parte impetu in hostes, qui circumuenti, itaq atque intercclusi vi subita deprehenderentur. Ac ne caecis ictibus inter tenebras læderentur nostri inuicem, data tessera

Ducibus

Ducibus erat: Sancti Philippi nomen, & Oliuaris ex aduerso cognomentum. Sagros duos totidemque Falconetos, quae minora tormenta terribilium animalium nominibus appellari ita mos est, transuehere secum & ab Mortaria educere iussus erat, opportunè instructo vtroque missili ad centenos ictus, atque imposito in carros sulphureo puluere, caeteroque ad haec exercenda apparatu. In postremo agmine ducenda esse haec: & quà maxime opportunum videretur, collocari debere tormenta; vt orta luce custodirent Padum, arcerentque flumine hostem. Mulos omnino quindecim duceret onustos puluere, fune, globis, ita vt materiae totius aliqua pars singulis iumentis imposita veheretur. Alij muli totidem veherent ferramenta operarum, falces securesq. & ligones, & quicquid saccorum inuehi Mortariae potuisset, vt terra arenaue refertis deinde munimenta militibus fierent. Expectandum esse vtique cum Bolognino conflictum discrimenque armorum. Caeterùm tamen, si conspecti ab Arce nostri prius forent, ibique ad arma conclamatum, mandata prima exsequeretur, ne scilicet stationes praesidio maiore firmarentur. Circumspiceret eligeretque situm, qui, & natura tutus militi collocando esset, & breui ad Bonobum excursu subueniendi celeritatem daret. Haec mandata Sotelo, monitusque simul Tribunum Vasquez erecturum ad moenia scalas, tentaturumque ascensum ab ea parte quà forcipis in modū bifida antiqua munitio fuit. Id si prospere eueniret, accepto statim nuntio, mitteret è suis, qui coepta adiuuarent, vt si fieri posset, Arx tota redigeretur in potestatem. Ac si quam

praeterea viam agendae rei dispiceret, quae commodior expeditiorue videretur, eius arbitrio permissum. Datusque Prestinus Architectus, cuius arte & ingenio ad munitiones & opera facienda vteretur.

Congruentia his mandata Vasquez acceperat. Scilicet, vti sequeretur cum sua Legione Sotelum, tenderetque Bremum versus, occupaturus ibi forcipem veterem, de qua dictum. Subsisteret eo interuallo, vt ne strepitus ad hostium aures accidere posset antequam à Bolognino, siuè à Sotelo, pugnae initium fieret. Si cognosceret, ab Arce nostros esse conspectos, ibique mota arma: ne momento quidem vno cunctaretur. Irrumperet vi tota: descenderet in fossam: conuelleret frangeretque cancellos, & quaecunque alia subeunti ad muros impedimento esse possent. Vbi subijsset, admoueret illico scalas, ingressumque tentaret, prout euenisset res, admonito protinus Sotelo, qui ad coepta promouenda aduolaturus esset. Aragonius quoque Martinus, & capita alia exercitus in partem operis excirentur, siquidem initia feliciter se se dedissent. Contra verò, si scalarum eo tentamento nihil effici potuisset, subsisteret ad forcipem illam veterem, circumdaretq. valida munimenta sibi aduersus hostes prima luce facturos impetum exturbandi causa sicuti credibile videretur. Et sicuti sibi copijsque venturis firmare cuncta deberet: ita demoliri ac deijcere meminisset hostium opera, quae ad forcipem nouam excitata haberent.

Scalas deportaret ab Mortaria plaustris quaternas leues, optimè compactas, inter se connexas alternis

atq. congruentes vt altitudinem aequare possent: praeterea missiles ignes, & falces cote exacutas, breuioresq. serras, & ferramenta alia perrumpendis excindendisq. cancellis. Mulos, partim ad haec, partim ad operarum ferramenta deportanda iussus parare xx. Architectusq. Sestus ad militarium operum ingenia attributus Tribuno huic.

Carolo Gattae Tribuno, datis prius belli instrumentis imperatum: nocte appetente cum legione sua ab Laumello egrederetur, atque Bremum vbi peruenisset, occupato propugnaculo quod ab laeua in sacra domicilia Capucinorum vergit, ingressus ab ea parte fossam experiretur si scalis euadere in Arcem posset. Si quid prosperi euentus eo conatu haberet, significaret Aragonio & Bologino ducibusque caeteris, vt vna connixi omnes, inchoatam sic ab ipso victoriam absoluerent, opprimerentque ibi hostem. Ad irritum autem cadente incoepto, muniret sibi praesidio locum staretque intentus ad mutuam cum Bolognino opem, cuius & initia pugnae expectaret, nec moueret antea quicquam. Haec dicta Tribuno Gattae: Targonusq. architectus assignatus ei fuit.

Bologninus ipse mandata in hunc modum sua habebat. Die Veneris ad IIII. Id. Martij esset ad Valentiam quae Pado apposita est. Inde, cum copijs, quae descriptae & assignatae erant, vt ipsius imperia sequerentur (ea fuere ad duo millia armatorum Italici, Germanici, Rhaeticiq. generis) hora vna antequam aduesperasceret, vel maturius etiam si ei videretur sumpto prius omni necessario instrumento & apparatu,

ad Bremum, praeter Sartiranam Padumque proficiſceretur. Incederet quam maxime ſilenti agmine, valdeque circumſpectans, ne ab Sartirana deprehendi poſſet, relicta equitum turma, quae claudebat agmen cum eo mandato ne ad Sartiranam ipſa perueniret, antequam commiſſam ab pedite pugnam audirent: Orto autem peditum certamine diſponeret equites inter Sartiranã Bremumq. nonnullos, ne poſſent auxilia commeare inuicem. Equites iuberet alios obequitare Pado, & niteretur occupare Cornu, quà munitio praeſidiumque hoſtile erat: ac detracto inde hoſte, teneret eadem ipſe munimenta & augeret, ne ab Arce, neue ab vlteriore fluminis ripa ictibus laederetur. Studeret coniunctas habere manus cum Sotelo occupaturo Bonobum, inſeſſo ſpatio quod inter vtraque munimenta eſt, ne ſpes inde vlla foret leuamenque Arci: cuius rei obtinendae cauſa mandatum Sotelo eſſet, vt ſi fortè laborantes atq. ſuccumbentes ad Cornu noſtros videret, inuaderet terga hoſtium, atque opportune ſubueniret. Educeret ab Mortaria Bologninus haberetque ſecum Sagrum vnum, Falconetoſq. duos, & alia aduerſus plumbeam ex vlteriore ripa vim futura vſui, pulueris praecipue copiam, in ſexagenos ictus, ferreaſque pilas, paratis ad tormenta quidem ferenda carris, mulis verò ad caetera quindecim, totidemque alijs ob ferramenta operarum, & ex cannabe ſaccos, quibus, terra, vel ſabulo completis corpora militum in diſcrimine protegerentur. Atque haec omnia ſic imponi iuſſa, vt materiae totius pars aliqua ſeparatim iret. Sarmentis faſcibuſque virgarum onu-

ſtas ab Valentia naues ſequi iuberet: eiuſque materiae partem Antonio Sotelo tradendam curaret. Sciret reſeruata fore ſibi initia pugnae, dato per exercitum atque ad capita rerum ſigno, vt ſinerent ipſum ordiri opus. Ad id ſumma celeritate vteretur. Nam ſi prius detecti ab Arce noſtri forent, coeptumq. illic trepidari arma, confeſtim ſubire deberent vniuerſi, & per aequa, per iniqua tentare irruptionem. Circumſpiceret ſibi copijſq. ſecuturis idoneum locum ad opera iniungenda Arci: atque ad peragenda & munienda cuncta ex arte, vteretur militari Architecto Barca, qui idem rei tormentariae promagiſter erat.

Tiberius Brancatius ab Alexandria cum legione ſua die Veneris iterum circa horam vigeſimam exire iuſſus ita vt iumenta & carros, quoſcunque in ea Vrbe cogere potuiſſet, ſimulque in centenos ictus, bombardae ſemiſſes, quadrantes totidem (dimidiatae, vel quartae partes eae maiorum tormentorum ſunt) ſiſteret ea nocte ad Valentiam, ac poſtero die inde pergeret ad Caſtellum Sartiranae recipiendum eijciendoſque inde hoſtes; quae optima conſilij via fuit. Nam, cùm id fieret, circumuenerant iam copiae Bremum: & crediderant Galli, dum Sartiranae oppugnatae ſtrepitus audiretur, ſpatium fore ſibi ad praeſidium vireſq. Bremi augendas: atq. ita ab ea ſpe deciderunt.

Vincentius Gonzaga è Mantuae Ducum ſtirpe in Mediolanenſi Prouincia pro Magiſtro equitum, monitus eſt, vt turmis ſuis ad Bremum ſubſequi iuſſis, in primo agmine praecederet ipſe cum equitibus mille quingentis, atque die Sabbato perueniret ad Villatam,

quà

quà nudat vada Seſſia flumen, illic praeſidio futurus: Quod pari prudentia & robore animi promptoq. obſequio ab iuuene factum. Sic & caeteri ſuas quiſque partes, prout erant ab Excellentiſſimo Gubernatore moniti atque edocti, erectis ad gloriam animis nobilitate inſita exſequebantur. Ferdinandus Montius Germanici equitatus Chiliarcha cum equitibus mille quingentis ad Cornientum, quo nomine pagus eſt, die Veneris peruenit: atq. inde ſub primae vigiliae finem, quae tertia noctis hora erat, ad Fraxinetum profectus, ibi ſtetit intercipiendis, ſiue repellendis, quae ad Bremum ab Caſale venire ſubſidia arci & impedimenta Victoriæ poſſent. Nec in ſuo munere mora Aluaro Quinonenſi: qui Neapolitani Equitatus ProMagiſter cum ijs quibus praeerat ipſe turmis ad III. Idus Martij Laumellum propere contendit, vt Bremum inde ad praeliorum ſiue obſidionis incerta aduolaret.

Bologninus ad dicta impiger iuxta & ſolers, famaeque in primis auidus, tenuit ſumma virtute Cornu: Munitioneſq. hoſtium extra arcem fecit ludibria illis, ſibi praeſidium & robur, atque interclusa ab hiſce operibus & munimentis arce, ſimul impoſuit fraena & clauſtra Pado, ne ferre, ac tranſmittere ſubſidia incluſis poſſet: ſimul promouendo ad arcem aggeri apeṙuit ab ea parte iter. Par operae pretium Sotelus capto Bonobo fecit. Et obſtruxerat Caſalenſibus ſubſidijs iſte quoque viam: & inuenerat eodem compendio locum, vnde admoueri opera Arci erigique caeſpes ad eam poſſet. Irritae ſcalae fuerunt. Neq. id praeter mentem, & conſilia noſtrorum euenit. Nam nihil

aliud

aliud eo commento quaesitum erat, quam vt in tali discrimine bifariam ad periculum auersi hostes, vi minore resisterent Sotelo & Bolognino occupantibus loca de quibus dictum est. Occupariq. ea permagni interfuit, tum ad obsidionis, si necesse fuisset continuandae moras, tum ad facilitatem flagellandi obsessos, ne qua ab Casalensibus Gallis ope, opisue expectatione recrearentur.

Ioannes Vasquez & Carolus Gatta, iam antea nominati Tribuni, in capiendo duplici aduersus arcem situ plus etiam negotij habuerunt obstinato ad impediendum hoste, non aliter, quàm si summa rerum ibi ageretur. Displodere maiores minoresq. bombardas in eam partem, atq. immisto fistulatum etiam turbine mistas pilis immittere glandes, vt mirum videri potuerit, sub eo pestifero nimbo durare potuisse quemquã. Vibrare missiles ignes, eiaculari flammas è turribus; machinasq. contorquere cum flammis in fossam, vt tamquam exitio miles inuolutus opere conatuq. illo absisteret. Sed testis idem vniuscuiusq. Virtutis, atq. adhortatur ad gloriam, & periculi particeps Aragonius adrat: quem, cùm primum inter primos stantem velut in acie duces militesque viderent, obfirmabant in media illa tempestate animos: estque demum res gesta feliciter. Quòd si contra cecidisset neq. loca situsue illos nostri repente tenuissent: profectò, ne obsidione quidem ipsa quicquam efficeretur, cùm haud aliter prohiberi ab Casale subsidia potuissent.

Circa Martinum Aragonium in eo discrimine & conatu stetere veluti muralem quisque coronam ea nocte

adepti

adepti iuuenes virique insignes: quorum nomina praeterijsse iniuria virtutum nobiliumque domorum, imò & munerum, quae in exercitu tenuere, fuerit. Fuere autem isti. Franciscus Tuttauila. Thomas Alardus. Vercellinus Maria Vicecomes ramus Martis idem alumnusque Musarum. Martinus Colas. Balthasar de Leone. Petrus Zuacus. Ioannes Iudex. Nusita Natariasius. Melchior Baldes. Iacobus Magnaninus, alijque quorũ animus operaq. & fides enituit, praecipue obeundo resistendoque ad omnia quae Aragonius in eo nocturno tumultu obeunda & obtinenda mandaret. Adfuit etiam Ioannes Aragonius Borgia ille frontis honore, & magnitudine animi, atq. recordatione Auorum, iuuentutis facile princeps. Aragonius ipse luce orta ripam fluminis obibat, cuncta oculis animoque collustrans: ac notato periculo praesidia opportunè disposuit, quà suspicio incesserat ab Casale ad Bremum aliquid posse penetrare facili excursu. Non enim plus quinque millia passuum abest: Et, vel traiectu fluminis, vel terrestri itinere poterant immitti quae apparatum quidem & consilia omnia obsidionis eluderent, obsessos verò confirmarent. Aduersus insidias proditionemque Padi, si quid noui molirentur ab ea parte hostes, monstrauit Sotelo Bobeci situm, vbi propugnaculo repente extructo, subiectae atq. expositae forent ad nostrorum ictus, naues hostium quae perrumpere inde & transire tentauissent. Eodemq. tempore iusserat ad Bonobum vrgeri opus; vt eo pariter in potestatem redacto situ, penitus consociatae cum Bolognino vires haberentur tamquam in Padi dolos profuturos hosti.

At terrestribus ab Candia auxilijs, oppositam armari Rinaldam voluit, quae in Castelli faciem illico conuersa villa est. Capucinorum aedes statiua sibi fecit, propterea quod, is locus, medio fere spatio inter aggeres omnes, & vineas, actaque ad arcem opera, dabat opportunitatem excurrendi quacunq. necessitas tulisset. Caeterùm malè tuta statio erat: hostium quippe subiecta bombardis: vnde & strages facta nonnullorum. Die Sabbato, qui dies fuit ad III. Idus Martij munitis, occupatis, actis, quam agenda, occupanda, munienda habebat Aragonius, summo mane misit propere litteras ad Excellentissimum Demarchum Prouinciae Gubernatorem, in quo statu res esset; facta esse quae imperasset: obsessam iam haud dubie teneri Arcem: sed expectari praesentiam & nutum Excellentiae ipsius, vnde acta iam & agenda penderent. Eodem die Brancatius hora xvj. Sartiranam ad mandata progressus, occupatis quam celerrime locis idoneis, vesperi quatere Castellum & oppugnare coepit. Galli, statim vbi ab Casale sensere discrimen, Bremumque iam fere circumsederi, antequam flumine penitus arcerentur, pedites mille ducentos demisere Pado, praesidium obsessis ac flumini simul, ne clausum id ab omni parte iter ad arcem habituri essent.

Nauigia, quae manum eam vehebant, fuere nouem. Secundae fere vigiliae principio ad Antonij Soteli stationem eae peruenerunt. Atrox ibi pugna cooritur: ac malè mulctatae cum milite suo naues ad Bolognini tamen propugnacula tendebant, atque exposito è tribus in ripam peditatu, cùm idem facere reliquae co-

narentur, virtute nostrorum oppressae sunt acriter tamen etiam ipsae resistentes. Duarum horarum spatio pugnatum est: trucidati multi ex hostibus: capti ad septuaginta, in quibus fuere duo cohortium Gallicarum duces alijque nequaquam è plebe. Nauigia sex venere in potestatem, quorum vno instrumenta belli commeatuumq. aliquid, & vasa vini nonnulla portabantur: caetera militem vehebant. Parones duo disrupti & lacerati merguntur. In eo conflictu maxime spectata est, & nobilitata virtus Francisci Vlloae, cui latius occupaturo situm partemue agri quandam, attributa fistulatorum erat manus, eaque manu per fluminis ripam insequutus naues, maiorem etiam quàm pro numero caedem edidit, donec in stagna coenosa incidit, quae abscidêre ei iter, ne progredi vlterius posset. Insignis item opera fuit Ioannis Romeri Pallauicinorumq. duorum Bandinelli & Tobiae: quorum ille, Bolognini, hic Philippi Spinulae legatus, verè militaribus eo die animis meriti sunt vt memoriae partem hanc acciperent. Et sanè Bandinellus, illo inter caetera praeclaro facinore laudatus fuit, quod Gallorum vnum ducem stolide ferocem, & vi praecipua cientem pugnam, iniectis ipse manibus, vi ferociaq. maiore captiuum egit. Necnon Serponti decus eximium fuit, qui circa Bologninum cum cataphractorum equitum turma in statione positus, maxima intulit detrimenta hosti. Atq. excogitata res ab Architecto Barca permagni momẽti fuit. Nam inspecto loco & situ, quà Galli exponere subsidia possent, ad opera nempe sua quaedã viminum contextu structa fiscellatim in ipso feruore pugnae copias eò duxit: vnde fiebat,

vt subsidiariae illae naues opposito nostrorum ad ripam appellere nequirent. Obscuro noctis, & impetu, atq. ardore animorum intrauere arcem ducenti fere Galli, saucij plerique, grauesque vulneribus, & cruore oppleti sicuti postea cognitum est.

Die Dominico, qui dies fuit pridie Iduum Martij, Galli, qui ad Sartyranam erant, post quadraginta Bõbardae ictus, deditione facta deseruere Castellum, egressique cum duce suo permisere se nostris. Quinquaginta non amplius erant, quos Brancatius dato praesidio praeter Valentiam deduci Casalem versus iussit. Mox ad Bremum ipse properat, vt coniunctas illic cum Carolo Gatta legiones ad occasionem & conatum inuadendae arcis ex antecomposito haberet. Eo die, hostes, sub vesperam erupere ab arce cum peditum equitumq. copijs, & Bolognini stationes repente aggressi, munimenta quae ad Cornu excitauerat habebatq. ille, tenuerunt. Bologninus, illico recollecta suorum manu ad ducentos, feliciter amissa recepit, fugauitq. Gallum breuis horae momento victorem. Ac, ne fraudentur honore suo capita illustria Martialesq. vere animi, qui ad illud stationis recuperandae praeclarum opus excelso contemptu corporum adfuere, pugnauit egregie glandemque ferream cum luculenta plaga Tobias excepit. Alterq, Palauicinus Bandinellus nomine, & ipsius Bolognini patruelis Alfonsus & Carolus Gallaratus, & Raymundus Bayanus, qui cum Neapolitanorum fistulatorum turma ibi in praesidio fuit, & Didacus Saauedra, nobilium ordinum quisque ductores & praefecti, in eo discrimine magnoque conflictu

ediderc exempla, quorum semper meminisse debebunt hae litterae, ad id natae, vt suum cuique decus rependant.

Excellentissimus Marchio Prouinciae Gubernator, acceptis, vti dictum est, ab Aragonio litteris, ab Mediolano profectus, die Lunae Idibus Martij Bremum in castra peruenit. Atque contemplatus stationes omnes & propugnacula munitionesq. singulas & situs, ordinemque rerum: vt eximia arte disposuisset, ac fecisset cuncta Aragonius: vtque disponere porrò ac prouidere pergeret: mirificam cepit animo voluptatem, quae oculis etiam & vultu significaretur: eaque Principis laetitia notata ab exercitu, non ducibus modò vniuersis, sed etiam militi iucunda fuit. Laudato verbis grauissimis Aragonio, edit ei, quae circumspicere deinceps & exequi debeat, tum ad statiua firmanda peditatui vniuerso: tum ad opera admouenda arci, fossasque aggerandas, & circumuallandum vndiq. Bremum, vt ne quà peruadere illuc cum vlla parte subsidij hostes possent. Si qua eiusmodi vis fortè superueniat: tunc vti fluat aduersam aciem, atque descendat omnibus copijs, si ita necesse fit in campum. Ab hac inspectione castrorum, & hisce cum Aragonio sermonibus proficiscitur inde Sartyranam. Cingebant latera eunti, Marchio Caracenae, Martinusque Galianus, & Aemylius Ghilinus. Praetorianorum equitum Alae, hastati sub Ioanne Artiaga, sub Didaco Ciganda fistulatores, iussi sunt ripam fluminis obtinere agmine incessuq. suo, multumque excubare, ne vada, quae prope Sartyranam sunt, hosti tentarentur. Fuere cum Excellentissimo

 Demar-

Demarcho Viri praeterea illuſtres, Alphonſus Ricus, & Rocus Matamorus, Matthæuſq; Graialis; quorum iſte ex antecondicto venerat è caſtris, nuntius omnium, quae deinceps in exercitu, atq. obſidione fiebant. Antonius Porlaſca, & Petrus Froes miſſi ſunt ad petenda ex agri ſupplementa operarum, quò celerius cuncta vndique clauderentur. Et mox adfuere cum idoneo numero: ſuntq. ob eius rei diligentiam à Principe laudati.

Galli, poſteaquam, conati, ſicuti dictum eſt, opem ferre incluſis, id inceptum fruſtra habuerunt, verterat animum ad alia Crycquius armorum illorum in Italia Imperator. Cogitabat diſpoſitis in fluminis ripa bombardis, ſtationes oppugnare noſtrorum. Atque cum equitibus aliquot ad inſpiciendum eligendumque locum eius rei cauſa progreſſus, poſt arborem, tamquam in latebra conſtitit. Sagros duos noſtra pro ripa collocatos habebat Aragonius. Semel iterumq. diſploduntur. Et altero ictu globus nequaquam in tantae rei ſpem emiſſus, ſpeculabundum illic ab arboris ſtipite Crycquium deprehendit, ac foedo hiatu aperuit ilia Duci. Conciditque ille exanimis. Poſt eum caſum, conſternatio inter Gallos facta eſt, quanta ſemper fieri ſolet capite amiſſo.

At apud noſtros, capto iam fere, atq. inſeſſo omni in arcem aditu, ſic, vt ad obſidionis, & cuſtodiae arctae formam, neque intrare illuc, neq. exire inde quiſquam poſſet, reliquae ad irruptionem tentandam copiae ſubſequebantur, atque aderant. Deſcriptio aggerum operumq. & locorum, & legionum irruptioni in-

ter Tribunos incipiendae facta est in hunc modum. Sotelus ab sua parte cum legione sua, itemq. cum legione Mortariae Marchionis, & Hispanae legionis cohortibus quinque, Belgisq. nonnullis, succedere ad Arcem, atq. irrumpere debebat. Ioanni Vasquez, praeter legionem suam, legio Insubrum attributa est, quae quoniam tunc sine tribuno erat, aggeri ab ea parte aperiendo adfuere, Hieronymus Rosignolus, & Christophorus Villafortes, Didacus Aragonius, & Ioannes Salecedus, legati iam ductoresue ordinum, & virtute tunc fideq. meriti etiam maiora. Caeteri deinceps, instructi separatim, ac succincti ad faciendum impetum idonea manu stetere. Nempe cum sua legione Bologninus, legionibusq. Philippi Spinulae, & Principis Bursi, cuius legatus Nauma, sicuti demonstratum est, Bologninum ipsum in stationibus occupandis egregie adiuuit. Tiberius Brancatius, & Carolus Gatta cum Neapolitanis vtriq. legionibus positi fuere. Tribunus Aegidius Hays non prius, quàm die Dominico cum sua Germanica legione venerat in castra rediens ab Felizano, quò missus fuerat, vt ex eo motu possent suspicari hostes, cogitari de Montecaluo nonnihil: eaq. sic iniecta suspicio in id valde vtilis fuit, vt ad Bremum interea Galli remissius incuriosiusque agerent, minusq. intenta custodia ibi esset. Ab eo in speciem simulato itinere reuersus mittitur ad munienda mapalia villãq. Rinaldae, qua perfecta munitione, die Martis ad Bologgnini stationem opportunè aggregatur, propterea quod peditum copias esse ibi quammaximas valde expediebat.

De-

Descripta inter stationes erat linea quã Cómunicatio-nis appellauere lineam. Circa huius lineae partem inter Bologninum Sotelumque interiectam Tribunus Hays in primis excubare iussus. Mox ad brachium vnum agge-ris iuxta propugnaculum Arcis aperiendum ille inten-tus fuit: aperuitque vnà cum Principe Burso, qui ab Mutina venit in castra die Veneris ad xiv. Cal. Apri-lis. Brachium alterum institit aperire Bologninus, quà munitio hostium erat ad dimidiatae lunae instar. Tri-buno Alincurto datae partes, vt Rinaldae Castellum, simulque communis illius lineae laciniam vnam cum Belgica legione custodiret. Laciniam alteram, simulq. stationem apud Capucinos legio Principis Rinaldi Estensis vnà cum aliquot Tribuni Leneris cohortibus tuendam accepit. Summa omnium ad x. millia pedi-tum erat. Porrò, quia linea spaciumue illud, ad cuius custodiam, consociandae, & communicandae curae erant, excurrebat patebatue latius, quàm vt nocturnis temporibus ad excubias ea regione agendas, & caete-ra obeunda simul, hae copiae suffecturae essent: inita ratio est, vt statiua equitatui eligerentur, quae lineam illam finitimaue eius contingerent: atq. ita stetere tur-mae ducesq. earum. Gonzaga ProMagister cum suis turmis ab ripa fluminis per Soteli stationem ad vsque munimenta Rinaldae. Ab Rinalda ad Cucullatos equitatus Neapolitani ProMagister Aluarus Quino-nensis: turmaeque ipsius: necnon turmae Germanicae aliquot: Dracorumque plurima pars cum Tribuno Girono. Summa in vniuersum quinque millium nu-merum explebat: agebant nocturna tempora in armis:

orto

orto Sole, in ſua quique ſtatioa, ad tertium inde, quartumue milliare dimittebantur, vt quiete ciboq. refecti ad vigilias & munia eadem redirent. Sed relinquebantur in diſceſſu cuſtodiae locis opportunis, atque ad Seſiae praeſertim vada, ne quam hoſti occaſionem aperiret amnis interea dum iumenta homineſq. recreantur. Aduerſus aridam, exhauſtam, & ſterilem herbis anni partem hanc, ſteterat iam inde à principio prouidentia; memor, ea, quae in re militari leuiora videntur, interdum praecipua eſſe. Ideo Demarchus Excellentiſſimus, non minore cura iumentis quàm militi alimenta pararat: Hordeum, & pabuli omne genus, ad Vallem, quod eſt municipij inſtar, in horrea & foenilia conſtipatum erat: indeque carris ad loca deſtinata portabatur.

Omnia, quae veterum ingenijs, aut noua arte reperta ſunt, vt obſidentes conſiſtere poſſint, tum aduerſus vim, & commenta, deſperationemq. obſeſſorum, tum aduerſus impetus quoque extrinſecos, aderant praeſidia & tegumenta noſtris: nec iam, aut ab Arce, aut ab vlteriore fluminis ripa, tela hoſtium Catholico Exercitui timebantur. Circa ſpatium illud, quod militari vocabulo, Communicationis dixere Lineam, ſtrenuè adlaborabatur: atq. ad quatiendam & verberandam ſine intermiſſione Arcem, quinis locis tormenta ſtatuuntur ordine quidém ac deſcriptione huiuſmodi. Quà Sotelus aggerem operaq. ad irrumpendum ſtructa habebat, bombardae ſex datae, & collocatae ibi fuerunt. Ioanni Vaſquez, ad ſua item opera, ſuamque irruptioni tentandae ſedem, aſſignatae

qua-

quatuor: totidem habuit Bologninus. Vna minus apud Brancatium, Aegidiumque Hays; & apud Principem Bursum fuere. Erant iustae magnitudinis hae nouae ballistae omnes, quartaeue, aut dimidiatae partes earum: quibus disponendis, aptandis, atque exercendis operam egregiè nauarunt Cruceius & Egurza ProMagistri. Cum horrisono tormentorum fragore, terribilibusque bombis, sed & terribiliore pilarum vi coepta & continuata verberatio est. Iniectus etiam interea flumini pons, atque propugnaculum ad caput eius pontis, ne vsui posset hostibus esse, excitatum. In agendis atque promouendis ad moenia vineis, tanto labore sudatum, vt tertiodecimo die apertis vndique faucibus iretur in fossam.

Cùm in hoc statu esset res, aderat dies coelesti ad Deiparam Virginem Nuntio sacer: cuius Numinis Maiestatem Excellentissimo Demarcho praecipua semper religione cultam, frequens fama per exercitum, atque in Vrbe fuit. Eo die ad VIII. Cal. Aprilis, secunda noctis hora paucefacti Galli praesenti iam facie ac terrore non vltra differendae irruptionis, ab ea parte, quae proxima stationi Neapolitanorum erat, petiere, vt colloquendi potestas fieret, cùm nusquam sanè à nostris ad eam diem appellati fuissent. Carolus Gatta circa vallum aggeris operumque suorum excubias eà nocte agebat. Is ad colloquium haud grauate progressus, & audiuit postulata Gallorum: & quae in rem visa sunt esse, respondit. Non multis vltro citroque factis verbis, ita conuenit res: Relinquerent, dederent Arcem: exirentque inde die Sabbato ad VI. Cal.

Aprilis

Aprilis horae ipsius fere momento, cùm in meridiem inclinaret Sol. Exirent vita corporibusque saluis, dato praesidio militum Hispanorum, à quibus farti tecti Casalem vsque deducerentur. Pulsarent sanè tympana in discessu, incederentque vexillis de more explicatis. Accensos binos igne funiculos, conceptas ore glandes tenerent, simulacra & oquitamenta militum: pulueris quoque sulphurei quantum sua cuique theca caperet: necnon sarcinas efferre licitum esset. Tormenta transuehere & exportare vlla negatum. Exituris à Bremo Gallis hae dictae conditiones, atque secum valde clementer credidere, quia grauiora expectarant si Arcem capere coronamque nostram perseuerassent. Exiere qua constitutum erat forma & hora Galli mille octingenti cum Mongaliardo suo, qui Arcis & praesidij praefectus fuerat. Ex hac dedititia turba qui arma ferrent mille quadringenti numerabantur. Caeteri vulneribus aut morbo inualidi miserabilius id fecere agmen. Deducti sunt ab ipso ProMagistro Equitum Vincentio Gonzaga, quò tutius honestiusque irent: isque ad tria millia armatorum in id parata habuit: quorum equites mille erant è turmis ipsius, quingenti Neapolitani: Hispani mille quingenti diuisi in agmina alasue duas: earumque duces Franciscus Vlloa & Antonius de Leone fuerunt. Non ante abscessum officio munereque deductionis, quàm prope Casalem in tutum deditij sisterentur.

Periere è nostris in ea expeditione ducenti promiscuum fere vulgus. Ex numero autem nobiliore nemo vnus desideratus est praeter Alphonsum Verdugum, qui

in ſtatione capiénda circumuentus, poſt multa edita facinora virtutis cecidit. Vulneratorum numerus relatus eſt ad cccc. Apud hoſtes item deſiderati ducenti: vulnerati totidem. Cladis fere loco Catholici numerauere Ioannis Romeri mortem, qui magnae virtutis, & magno nomine bellator, in caſtris morbo correptus, atque ad Mortariam inde deportatus obijt.

Reliquere Galli ad Bremum in Arce, machinas, tormenta, arma, commeatus, aliaque neceſſaria bello & obſidioni tolerandae, prout in tabulas relata ordine cuncta extant: inſuperque, nullo non die reperiuntur ſub terram abdita ibi aliqua & defoſſa per ipſos. Sed, quae primo ſtatim ingreſſu prompta & obuia repperere noſtri, fuere haec.

Sagrus vnus abſque inſcriptione tituloue vllo libratus ad ictum. Sagri duo cum inſignibus & ſtemmate Parmae Ducis, in quo & Aurei Velleris inſignia cernebantur, librati item & obuerſi rite in obſidentes. Alius pariter libratus, atque intentus diuerſa iuga montium aſſurgentia praeferebat. In eo ſcriptum erat FIDES. Quadrantes bombardae quatuor inſtructae & aptae ſubditis rotis, ac vi geminata ad fatigationem boloſque ferendos. Earum inſigne erat ſinuata in cornua luna liliorumque flores. Aenei Falconeti duo cum ſtemmate Mantuae Ducis. Bombardae Tarragonae nuncupatae tres binûm cubitorum craſſitudine ac diametro. Bombarda dimidiata vna cum Mantuae Ducum inſigni. Colubrinae duae ſimilitudine ac facie veluti ſorores vncialibus litteris habentes huiuſmodi ſcriptum. LVDOVICVS XIII. D. G. FRANCOR. ET NA-

VARRAE REX 1634. Suberat & emblemati fascia cũ hoc titulo, RATIO VLTIMA REGVM. Scilicet vt propè intelligi possit, Regno Gentique illi suum ius in violentia esse. Cadi pulueris cxxviij. Centi pondia funiculi cxxx. Centũ pondia pilarum lxxxv. Pilae ad dimidiatas bombardas ij. hiij. Pilae factae ad quadrantes cxiv. Pilae ad Mantuanos Sagros M. maxima crassitudine funes iij. Machina incendiaria vna. Patellae ferreae igniferae septem. Thoraces ferrei galeaeque peditum cc. Phalaricae siue fistulae maiores minoresq. cccc. Sarissae xx. Foenariae falces xl. Ligones batillique cc. Serrae iij. Pilarum bolidumque flammiferarum cadi iv. Igniferae tubae x. Sacci farinae 1occlxxxv. Sacci tritici cccxl. Sacci hordei lxxxiij. Foeni fasces cccxx. Quae sic non sine fastidij penè periculo relata sunt, ne crediderit fortassè fama, quicquam defuisse obsessis. Potius verò credant ita videantq. omnes nostris adfuisse virtutem, & paratos animos, vel vincere, vel mori illic.

Bremum ad Padi ripam, ita obsessum, captum, deditumque est, magno rerum artiumq. militarium exemplo, qualia per Italiam spectacula circa Arcem vnam non adhuc intra tam breue tempus ediderat Mars & genius ille belli mortalium generi perniciosus. Imò, ne Flandria quidem ipsa, vbi per tot annos, perque tot ancipites euentus pugnatur in rebelles, tale fortasse quiddam vidit. Adeò, si minus, cum aduersa acie hostium, vicinoq. Gallorũ exercitu, cum animis certè eorum, & cum ferocia insita pugnatum est. Vicitq. Gentem, & in ea parte debellauit, si non strages facta copiarum omnium, certe terror admotus, & facies obiecta, tam-

 quam

quam delendi illic ad internecionem forent. Vicit animus nostrorũ, quos, ab arce simul ipsa, obsessi, & ab vicina Casale auxiliares, ira, atq. indignatione accensos cõcitos penè in rabiẽ, obstinatos ad victoriam, conspicere potuerunt. Conspexere motum ab sua penè sede solum illud, atq; ferramẽtorum exercitu statim diruta viscera terrae, versamque ab imo & repente mutatam loci faciem; dum tegunt se se Catholici, dum cingunt velut indagine Bremum, dum abrumpunt itinera omnia hosti, non ad subsidia modò, sed ad spem quoq. prohibendam. Fuitq. illis Demarchus ipse praecipuus terror sicut in excusanda deditione postea confiteri non dubitauerunt. Non Ducis modò, sed militis etiam munera omnia obibat. Non die, non nocte cessator ad loca aderat, quà periculi aliquid ostenderetur. Et vigilantiam quidem fortitudinemque Principis videbant sanè ab Arce hostes: consilia verò profunda, & ea, quae ad cladem ipsis inferendam secum ipse agitabat, licet non possent videre, suspicabantur. Ad Principis exemplum Aragonius, caeterique duces, velut belli planè fulmina sub oculis erant, accensi gloriae studio: pietate & fide erga nomen Maiestatemq. Regis, certantes quidem in ea obsidione ponere vitam, ad caetera verò mirificè inter se concordes, sensibusq. fraternis: quae ipsa concordia praecipuum victoriae instrumentum fuit.

Haec victoria penitus eiecit ex Mediolanensi Prouincia Gallos: fregit vires animosq. eorum, dempta authoritate, famaq. diminuta, qua Rupellam sibi nouam in Italia quaesitam & fundatam esse praedicabant. At Nomini Imperioq. Catholico, & extra nostrum Orbem in alterum quoque Mundum per tot Regna diffu-

sae

ſae Maieſtati, paruulus angulus hic, & res haec minima dictu, ad famae aeternitatem grande momentum habita eſt, confirmato ſic nobilis poetae vaticinio, prouerbioq. gentium. Non poſſe lilia illa florere hîc: coelumque & terram hanc, ſtemmati ſimul, & Regno Gallico ſterilem eſſe atq. inimicam.

Praeter memorata iam decora & merita virorum, claruere etiam in hac expeditione iſti, quorum nomina promiſcue ponentur abſque diſcrimine vllo qui primi, quiue ſecundi fuerint. Fuere enim inter ſe per virtutem pares. Pater Gamaſſa ex inclyta Societate Ieſu, tamquam Archimedes aeui noſtri alter, vnicus inſpector coeli syderumq. ſed mirabilior artifex operum machinarumq. bellicarum, quibus opera & machinae hoſtium eluderentur. Matthæus Roſales ſcribendi prudentia animoque praeclaro ad excipienda & tractanda Imperij & belli huius arcana praecipuus, ſed & Principis mandatorum attentiſſimus ad omnia exſequenda curator: caeterique deinceps in ſuo quiſque munere mirabiles, quorum opera ſiue conſilio Princeps ad intima quaeq. vrebatur. Marchio Caracenae. Sangrati Comes. Sartiranae Comes. Ptolemaeus Gallius. Tita Brancatius. Georgius Ximenez. Vincentius Lamarra. Machinatorq. Todeſchinus. Pompeius Alardus. Vincentius Buſtamentus. Vincentius Peregrinus. Ioſephus Blancas. Saluator Vinales. Sfondrati duo Carolus & Philippus: quorum ille relictus ad Bremum eſt arcis & praeſidij praefectus: hic Patruelis Valeriani locum in exercitu tenebat: Et gratiam vterque renouauere Domus in qua Pontificatus Max. hoc eſt terrarum orbis Imperium noſtra memoria fuerat.

sic Maiestati, paruulos angulos sic, & tres haec mini-
ma dicta, ad sanae aeternitatem grande momentum habita est, confirmato sic nobilis poetae vaticinio, prouerbioq. gentium. Non posse lilia illis haerere sic: coelumque & terram hanc, stemmati simul, & Regno Gallico sterilem esse atq. inimicam.

Praeter memorata iam decora & merita virorum claruere etiam in hac expeditione isti, quorum nomina promiscue recensentur absque discrimine vllo qui primi, quiue secundi fuerint. Fuere enim inter se per virtutem pares. Pater Gamalla ex inclyta Societate Iesu, tamquam Archimedes aeui nostri alter, vt qui inspector coeli syderumq. sed mirabilium artificiorum mechanicarumq. bellicarum, quibus opera & machinae hostium eluderentur. Matthaeus Rosales scribendi prudentia animoque praeclaro vt exequenda & stabilienda Imperij & belli huius arcana praecipuus, sed & Principis mandatorum attentissimus ad omnia exsequenda curator: caeterique deinceps in suo quisque munere mirabiles, quorum opera hac continua semper vsi intima quaeq. vtebatur. Marchio Caracenae. Stagnari Comes. Saturnae Comes. Ptolemaeus Gallius. Tita Brancatius. Georgius Ximenez. Vincentius Lumarra. Machiauerq. Todeschinus. Pomponius Aitzdus. Vincentius Bastamentus. Vincentius Peregrinus. Iosephus Blancas. Saluator Vincles. Stilbasij duo Carolus & Philippus: quorum ille relictus ad Romanae arcis & praesidij praefectus: hic Patruelis Valerari locum in exercitu tenebat: Et gratia vtque renouante Domino in qua Pontificatus Man. & sorta-
rum orbis Imperium nostra memoria fuerat.